

עירובין טו

משה שווערד

1. חידושי הר"ן מסכת עירובין דף טו עמוד א

היכא דלא סמכינן עליה מאתמול. כתב רש"י ז"ל כגון שהיה שם לחי ונפל בשבת. נראה מדבריו דכל שלא היה שם לחי מערב שבת אע"פ שלא נתנו לב לסמוך על זה סמכינן עליה מקרי ומכשיר את המבוי אליבא דאביי דקיימא לן כותיה. ומיהו רבא אפי' בשסמכו עליו בפ"י פליג עליה דסבירא ליה דלא הוי [לחי], דהא ההוא ברקא דהוה בי בר חבו ופליגי ביה אביי ורבא כולהו שנייהו.

2. בית יוסף אורח חיים סימן שסג

יא ואפילו לא עשאו לשם לחי וכו'. גם זה בפרק קמא דעירובין עלה ט"ו (ע"א) פלוגתא דאביי ורבא ואביי הוא דאמר הוי לחי ואזדא לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העומדת מאליה הויא מחיצה ופסקו הפוסקים כוותיה שזו יא אחת מהשמועות שסימנם יע"ל קג"ם דקיימא לן בהו כאביי (קדושין נב.):
ומ"ש ובלבד שיסמכו עליו מערב שבת. כך מפורש שם היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי כי פליגי היכא דסמכינן עליה מאתמול ופירש רש"י היכא דלא סמכינן עליה מאתמול. שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת: העומד מאליו. שלא הוקבע לשם תיקון מבוי שלא הזמינוהו לכך: כלומר דאפילו הוקבע בידים מקרי עומד מאליו כיון שלא הוקבע שם לשם לחי ורצה להשמיענו עוד שאין צריך שיתכוין לסמוך עליו מערב שבת אלא כל שלא היה שם לחי אחר בערב שבת זה מיקרי סמך עליו מערב שבת ...

3. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף טו עמוד א

אביי אמר הוי לחי. ודוקא עד פחות מד' אמות, אבל ד' אמות אפילו אביי מודה דלא הוי לחי כיון שהוא עומד מאליו, כדכתב רש"י ז"ל (ה' ב') גבי לחי הכולט מדפנו של מבוי.

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שסג סעיף יא

ח אפילו לא עשאו לשם לחי, אלא (לז) שנזדמן לו שם מאליו, כשר; ובלבד שיסמכו עליו מערב שבת, * אבל לא סמכו עליו מערב שבת (לח) כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת, ובאים עכשיו לסמוך על זה, לא. אבל לא היה שם לחי אחר מערב שבת, (לט) כאלו סמכו עליו דמי (ב"י בשם רש"י והגהות אשרי והמגיד פט"ז).

5. משנה ברורה סימן שסג ס"ק לט

כאלו סמכו עליו - ר"ל אף על פי שלא סמכו עליו בפירוש אכן אם בפירוש לא סמכו עליו כגון שלא טלטלו בשבת שעברה ע"י לחי זו ולא היה שם לחי אחר אינו מועיל לשבת הבאה עד שיסמכו עליו מע"ש בפירוש:

6. רש"י מסכת עירובין דף טו עמוד א

ואפליגו בה כולי שנייהו - אביי שרי למיסמך עליה, ורבא אסר, אלמא: בדסמכינן עליה פליגי, והלכתא כאביי בהא, דזו היא אחת מייע"ל קג"ם שהלכה כאביי.

7. ספר יד בנימין

ברש"י ד"ה ואפליגו זה כולי שנייהו כו' והלכתא
כאביי זהא דזו היא אחת מייע"ל קג"ם
שהלכה כאביי עכ"ל. כ"ז והוא דלא כר"ם שהוצא
בחוס' לעיל ה' ע"ז ד"ה פחות שפסק כרבא,
והיינו דס"ל לר"ם דהלמ"ד של יע"ל לא קאי
על לחי העומד מאליו אלא קאי על פלוגתא
דאביי ורבא גבי ימי לידה בנדה דף ל"ז, וכמבואר
בחוס' שם.

8. שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורה קמא סימן לה

תו כתב מעכ"ת נ"י להסתפק בנפסק הצוה"פ = הצורת הפתח = שבבת ואין רוחב המבוי י' אמות הדין דיש לסמוך בשעת הדחק על הלחי דמהני מדינא, ונסתפק מעכ"ת נ"י אם מקרי לא סמכו עליה מאתמול, כיון דלא היה דעתן מדין לחי.

גם אני עמדת בזה ואעתיק לרומעכ"ת הרשום אצלי בש"ע א"ה (סי' שס"ג סי"ב) לחי העומד מאליו וזה לשוני, נלענ"ד לענין פסי חצר כשר אף בלא סמכו עליו מאתמול ועדיף בזה מלחי, וראיה ברורה מפ' כל גגות (דף צ"ג) א"ל דלמא בנפרצה מבע"י = מבעוד יום =, ואם נימא דגם בפסי החצר בעינן סמכו עליה מאתמול, אמאי קאמר דלמא בנפרצה מאתמול דרך ספק, הא ע"כ מיירי בהכי, דאלו בנפרצה בשבת גם הגדולה תתסר, דהא הגפופים לא סמך עליהו מאתמול.

ואין לומר כיון דמ"מ סמך מע"ש = מערב שבת = על המחיצה מדין מחיצה והי' אותו מקצת בכלל, מקרי סמך עליהו מאתמול, ז"א = זה אינו =, דנ"ל פשוט וברור במבוי שנפרצה כותל רביעי בשבת ונשתייר ממנה לחי דלא מקרי סמך עלה כיון דלא סמך בתורת לחי ליכא קול ולא הוי היכרא, **דהא באמת קיי"ל דלחי משום מחיצה, גם קיי"ל דמחיצה העומד מאליו הוי מחיצה ואעפ"כ בעי בלחי סמך עלה, משום דבעי קצת היכר וה"נ**

נ, וא"כ תקשי כנ"ל דגם הגדולה תיתסר, אע"כ דבפסי לא בעי סמכו. ומעתה נ"ל במבוי שיש לו לחי העומד מאליו ולא סמך עלה מבע"י ורחב ד' דמהני מדין פס לדעת רש"י עירובין (דף ה') דגם במבוי מהני פס אולם לשיטת תוס' שם לא מהני במבוי היתר פס, כנלענ"ד ברור...

9. ספר יד בנימין

תו ב' דתשו' רעק"א לדון להחיר מטעם אחר
דאף אם לא מיקרי סמכו עליו מ"מ
כיון דקיי"ל (לקמן י"ז) באיתנהו למחיצות דאמרי'
הואיל והותרה הותרה א"כ י"ל כיון דיש כאן
עתה לחי דמיקרי מחיצה אלא דלא הוי היכרא
כ"כ כיון דלא סמך מ"מ איקרי איתנהו למחיצה,
ולא משכחם לא סמך אלא היכי דמצעו"י לא
הי' מחיצה או שלא הי' ידוע מהלחי אם כשר,
אבל צנפל המחיצה צנפת י"ל דמותר מדין הואיל
והותרה הותרה, אלא שכי' דלהדיא מפורש צשו"ע
שם דלחי העומד מאליו שלא סמכו עליו מע"ש
היינו כגון שהי' שם לחי אחר ונפל צנפת וצאים
עכשיו לסמוך על זה, אלמא דלא אמרי' צכה"ג
הואיל והותרה הותרה יעו"י ש"י ועי' צקהלות
יעקב לעירובין סי' ח' שצדד להביא סמך נכון
לפסק השו"ע.

שם צגמ', כי פליגי היכא דסמכינן עלי' מאתמול
אזני אמר הוי לחי וכו', וקיי"ל כאזני. צתשו'
רעק"א סי' ל"ה כי להסתפק צמצוי שניתר
צוה"פ ונפסק הצוה"פ צצבת ונשאר הלחי
צצדו אי מיקרי סמכו עליו דשמה כיון דלא
הי' דעמו אלא על היתר צוה"פ ולא על היתר
לחי הו"ל כלא סמכו עליו יעו"י ש"ש. ונספק זו
שלא הגרע"א ז"ל נמי להגאון צעל "צית מאיר"
ז"ל הוצא צסי' שס"ג סעי' י"א יעו"י ש"ש שדעתו
נוטה מסברא דאין לסמוך על הלחי הנשאר כיון
דלחי עכ"פ צריך היכר מצעו"י וזה לא הי' לו
היכר מצעו"י יעו"י ש"ש.

10. בית הבחירה למאירי מסכת עירובין דף טו עמוד א

לחי העומד מאליו כגון שגדל לשם אילן או שנעשה שם תל או עמוד שלא לשם לחי אם הדבר ברור שלא סמכו עליו מאתמול [לא הוי לחי] אבל כל שאפשר שסמכו עליו מאתמול כגון שלא היה שם לחי אחר אלא זה בין שלא היה שם אחר מעולם בין שהיה שם אחר ומ"מ נפל זה מבעוד יום עד שאפשר שעלה על דעתם מבערב לסמוך עליו הרי זה לחי אף על פי שלא הוקבע לשם לחי הואיל ועליו סמכו שמאחר שהוא [משום] מחיצה ולא משום היכר מחיצה מאליה מחיצה היא הא קורה העומדת מאליה כגון אלו שנותנין קורה מכותל לכותל לחזק אין זה כלום שהקורה משום היכר ואין היכר אלא בהשוקבע לכך **ושמא תאמר לחי מיהא הואיל ומשום מחיצה היא ומחיצה העומדת מאליה מחיצה היא נתיר אף בשלא סמכו עליו מאתמול שהרי במחיצה אף בעשויה בשבת מאליה מתרת כגון מחיצה של בני אדם ושאר מחיצות נראה שמתוך שאינה מחיצה הנכרת התמירו בה הא במחיצה גמורה אין לחלוק בה בין סמכו ללא סמכו וכמו שאמרו העושה סוכתו בין האילנות והאילנות דפנות לה כשרה אף על פי שלא נטעו האילנות לשם מחיצה, וכן בענין פסי ביראות אמרו שאם היה שם אילן או גדר או מחיצת קנים בפחות פחות משלשה נדון משום דיומד על הדרך שיתבאר בפרק שני י"ט ב' אף על פי שלא נעשו מתחלה לכך**

11. חזון איש | אר"ח עז:א

שנת וסוכה, ועיקר הדבר אפשר דכוח מדרבנן, ולדיון אין נפקותא צד דקיי"ל דעומד מחליו הוי מחילה ואף צו"כ דלא גרע מלחי למ"ד משום מחילה וכמשי"כ הגר"ח שס, ומיכו צלחי למ"ד משום סיכר ופסול דעומד מחליו, צעין עשי' כדי להשלים חקנת חכמים, וכדליתא צו"כ שס"ג סט"ו בקורה. — וענין סמכו

12. חידושי הרישב"א מסכת עירובין דף טו עמוד א

גירסת הספרים אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה. ויש שפירשו דהיינו מאי דקאמר (לעיל ט' א') אסור להשתמש בין הלחיים דקסבר לחי משום מחיצה ואין מחיצה מתרת אלא לפני מננה, ולפי זה אין הלכה כרבא בההיא דהתם דהא קיימא לן כאביי בהא דהכא דהוי מיע"ל קג"ם לפי מה שכתב רש"י ז"ל שזו היא למ"ד של יע"ל, ובתוספות פירשו דאביי לטעמיה היינו מאי דקאמר לעיל בפירקין (ד' ב') גבי [כמה] ממעטו אביי אמר ד' ופרישנא טעמיה דקסבר קורה משום מחיצה וכיון שכן כל שכן דסבירא ליה דלחי משום מחיצה, ואף על גב דאמרינן התם לאביי לישני אחריני הכא סברינן כהאי לישנא קמא, וזה דוחק, והנכון דלא גרסינן הכא ואביי לטעמיה ור"ח ורבינו אלפסי ז"ל לא גרסי ליה.

13. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף טו עמוד א

ת"ש שבת בתל וכו'. ומברייתא דקתני כל מחיצה שנעשה בשבת בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה לא מצי לאקשווי דההיא נמי כיון דנעשית בידים לשם מחיצה אף על פי שלא סמכו עליה מאתמול ועכשיו הוא דנעשית מ"מ כיון דבידים נעשית לשם מחיצה מחיצה גמורה היא ומודה בה רבא, וה"ה נמי ללחי כי האי גוונא וכמעשה דרב דבסמוך דאחוי ליה לשמע' קום אדוכתיך:

14. ערוך השולחן אורח חיים סימן שסג סעיף יד

לחי העומד מאליו כלומר שלא העמידוהו לשם לחי אלא נזדמן מאליו לאיזה סיבה כשר דלחי משום מחיצה ומחיצה העומדת מאליה כשרה כמ"ש בס' הקודם ומ"מ בעינן שיסמכו עליו מע"ש אין כאן היכר כלל אך אם לא דגהי דהוי משום מחיצה מ"מ הוי ג"כ משום היכר ואם לא יסמכו עליו מע"ש אין כאן היכר כלל אך אם לא היה שם לחי אחר מסתמא סמכו עליו מע"ש אבל כשהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאים עתה לסמוך על זה אסור ולפעמים יכול להיות שלא סמכו עליו אף כשלא היה לחי אחר כגון שבאמת לא טלטלו בשבת הקודם הרי לא החזיקוהו לשם לחי ולכן צריך בפירוש סמיכה מע"ש אם רוצים לטלטל על ידו ואם לא סמכו בפירוש אסורים לטלטל ואין לשאול בנפל הלחי בשבת למה לנו לחי אחר הרי קיי"ל הואיל והותרה הותרה דאינו כן דבנפול מחיצה שבין רה"י לרה"ר או בין כרמלית לא אמרינן הואיל והותרה הותרה ולכן כשנפל הלחי או הקורה בשבת נאסרו מלטלטל דהוה כנפילת מחיצות כיון שהכותל הרביעית נשארה פרוצה במילואה לרה"ר או לכרמלית וע' בס' שע"ד:

15. ספר ארץ הצבי | ע' סב-סג

דרבנן של אתו רבים ומבטלי מחיצתא [דלכמה דיעות אינו אלא דרבנן]. הוא ג"כ כעין דאורייתא — של הדין הזה.
(2) בסוגיא דלחי העומד מאליו: ועי' גמ' ערובין (טו.) אהמר לחי העומד מאליו, אביי אמר הוי לחי, רבא אמר לא הוי לחי. היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כו"ע לא פליגי דלא הוי לחי. כי פליגי, היכא דסמכינן עליה מאתמול... במחיצות כו"ע ל"פ דהויא מחיצה, כי פליגי בלחי. אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה, ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה, ורבא לטעמיה דאמר לחי משום היכר, אי עבידא בידים הויא היכר, ואי לא, לא הויא היכר. והנה מדקיי"ל כר' יוסי, דבניטלו קורותיו או לחייו באמצע השבת דל"א בכה"ג שבת הואיל והותרה הותרה, מן ההכרח צל"פ דה"ט, דליתנהו

למחיצות, וכגמ' (יו.), הרי להדיא דלחי וקורה — שניהם דין מחיצה יש להם (עכ"פ מדרבנן). והיאך אפשר לומר דכהכי פליגי אביי ורבא. וכן צ"ע דברי הגמ', דאביי לטעמיה דלחי משום מחיצה, ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה, דהלא היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כו"ע ל"פ דלא הוי לחי, אף דבמחיצה לא בעינן סמך עליו מבעו"י. [עי' משנ"ב בבה"ל לסי' שסג ס"א], ואף בצוה"פ כתב השפת אמת לערובין (יא.) דמסתברא דלא בעינן סמך עליו מבעו"י, [ודלא כפרמ"ג — הו"ד בבה"ל הנ"ל — שנחפז בזה]. וקשה להבין בגמ', דאי טעמיה דאביי דלחי משום מחיצה, ומחיצה העומדת מאליה הויא מחיצה, א"כ, הו"ל דאף בלא סמך עליו מבעו"י נמי הוי לחי, דומיא דמחיצה. ומן ההכרח נראה לומר דכך היא הצעת הסוגיא,

דבין לאביי ובין לרבא, אין להתיר טלטול במבוי ע"י לחי או קורה אא"כ יש בהם היכר, [וה"ט דקורה שלמעלה מעשרים אמה], ומה"ט מודו כו"ע דבעינן בתרווייהו סמך עליו מבעו"י. [משא"כ במחיצה גמורה, דלא בעינן בה היכר, ובצוה"פ שנסתפק בו הפרמ"ג נחלקו בזה הפוסקים, וכאשר ביארנו בתחילת מאמרנו בענין תקון ערובין בעיירות, שבאור המזרח, ניסן תשמ"א], אך לכו"ע דין הלחי וגם דין הקורה כמחיצה [עכ"פ מדרבנן]. ובקורה ס"ל לתרווייהו שגדרו הוא, חפצא דהיכר אשר דינו כמחיצה (מדרבנן)

לגבי הרוח הרביעית. וע"כ בעינן נעשה מתחילה לשם כך, בכדי לאשוויי חפצא דהיכר. אך בלחי הוא דפליגי, דלאביי גדרו הוי חפצא דמחיצה שיש בה היכר, [ואשר על כן לא בעינן ב"י עשייה לשם כך, אך עכ"פ בעינן ב"י סמך עליו מבעו"י], ואילו לרבא, אף לחי גדרו (כקורה) — חפצא דהיכר אשר דינו (מדרבנן) כמחיצה — לגבי הרוח הרביעית, ובכדי לאשוויי חפצא דהיכר בעינן נעשית מתחילה לשם כך.

16. שפת אמת מסכת עירובין דף טו עמוד א

במשנה בכל עושין לחיין כו' יש לעיין אי גם בקורה פליגי דאפשר דקורה דמשום היכרא לכ"ע מהני בכל או נימא דמ"מ אין היכר אלא במידי דראוי למחיצה דמה"ט נמי בעינן שתהי' רחבה לקבל אריח ונקט לחי משום דשכיח יותר להעמיד למטה ב"ח ולא לתלות למעלה ואין נ"מ בזה לדינא ועי' בהר"י בהר"ף כ' דצריך להיות קשורה שלא תברח והיא מגמ' דסוכה והגם די"ל דהכא בלחי דרבנן לכו"ע אין חוששין שמא תברח מ"מ י"ל ג"כ להיפוך דבלי קשירה ליכא היכרא ופסול לכו"ע:

17. קובץ שעורים כתובות אות טו

[דף ד ע"ב] **בטומאת גולל נחלקו רש"י והרמב"ם, אם טומאתו רק כשהוא מונח על המת או אפילו לאחר שפירש מן המת, ולכאורה קשה, כיון שכבר היה טמא בעודו על המת איך נטהר אחר שפירש וטומאה שבו להיכן הלכה, וכל הכלים אינן יורדין מטומאתן אלא ע"י שינוי מעשה,** ואין לומר דאין טומאתו מחמת עצמו אלא שמביא טומאה מן המת כעין יד, חדא דגם בטומאת יד משמע בסוכה י"ג דצריך שינוי מעשה להורידו מטומאתו, ואי נימא דביד נטמא בעצמו ע"כ צריך שינוי מעשה, אבל בגולל מעולם לא נטמא כעצמו אלא שיש עליו דין הבאת טומאה מהמת, א"כ למה אין הנזיר מגלה על טומאת גולל ואין כהן מוזהר עליו, ובודאי טומאת יד מן המת נזיר מגלה, וי"ל דהא דצריך שינוי מעשה הוא רק אם נטמא ע"י קבלת טומאה שבתחילת טומאתו נטמא לעולם וצריך להפקיע טומאתו, **אבל בגולל אין טומאתו, ע"י קבלת טומאה אלא מחמת עצמו, כשרץ ונבלה וטומאתו מתחדשת בכל שעה מפני שהוא עכשיו גולל, וראיה לזה דהא שייך טומאת גולל גם בבע"ח דאין ראויין לקבל טומאה,** [ומאן דפליג בבע"ח טעמו משום דבע"ח אינו נעשה מחיצה כדפליג גם לענין סוכה ולחי] ואין לומר דטעמא דבע"ח שאינן מהדברים הראויין לקבל טומאה - אדם וכלים אוכלין ומשקין - אבל טומאת גולל שייכא גם בבע"ח כיון שראויין לגולל, הא ליתא, דבע"ח אפילו הוא אוכל אין מק"ט דחיותו מטהרתו, כמ"ש תוס' חולין קכ"ח, וא"כ אפילו ראוי לגולל נימא חיותו מטהרתו, אלא ע"כ דטומאתו מחמת עצמו, [ובענין זה צ"ל בתוס' פסחים י"ח בקושיתם, דהא דסופו לטמא טומאה חמורה לא מהני אלא כ"ז דסופו לטמא, אבל כשפקעה טומאה חמורה נטהר גם מטומאה קלה שהיה בו, ולא אמרינן טומאה קלה שבו להיכן הלכה, וצ"ל ג"כ דטומאה קלה מתחדשת בכל שעה מפני שעכשיו סופו לטמא טומאה חמורה, ולתירוצם שם דלא אמרינן הכי, היינו משום דס"ל שנטמא מתחילה לעולם ככל הטומאות], **ולשיטת רש"י דנשאר בטומאתו לעולם, י"ל דגם לאחר שפירש לא פקע מיניה שם גולל, או אפשר דס"ל דגם בטמא מחמת עצמו אמרינן טומאה שבו להיכן הלכה.**

18. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת קידושין דף ה/א

(כג) דף ה'. ואקיש נמי יציאה להויה מה הויה בכסף אף יציאה בכסף. והיינו שהבעל יתן הכסף כמ"ש בתוס', והנה לפי מ"ש באבני מילואים דכסף קידושין הוא ג"כ בתורת פירעון, כמו בשדה לדברי הסמ"ע, וא"כ אם יתן הכסף בתורת קנין לא מהני בקידושין, ולפי"ז אין מקום לקושית הגמ', דבגירושין אם הבעל נותן כסף אינו בתורת פירעון אלא בתורת קנין, ובכה"ג גם בקידושין אינו קונה:

19. תוספות מסכת עירובין דף טו עמוד ב

על מנת שלא תלכי לבית אביך - תימה דהא אם מת אביה לא חשיב תו בית אביה כדתניא בנדריים בהשותפין (ד' מו.) קונם לביתך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או מכרו לאחר מיד מותר [1] וי"ל דבית אביה קרויים כל יוצאי חלצין כדכתיב בתמר (בראשית לח) שבי אלמנה בית אביך אע"ג דקראי מוכחי שכבר מת שם.

20. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף טו עמוד ב

על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות. ק"ל והא אם מת אביה יכולה ליכנס שם שאינו ביתו כדתנן קונם ביתך שאני נכנס מת או מכרו מותר ליכנס בו, [2] י"ל דהכא לא דק תנא בלישנא אלא שאמר בלישנא

דמשמע שלא תלך שם לעולם וכגון שאמר לבית זה שהוא של אביך היום, ובתוספות תירצו דלביית אביך לעולם משמע ואפ' לאחר מותו כדכתיב בתמר שבי אלמנה בית אביך ואף על פי שכבר מת אביה, כי בתו של שם היתה, ודבריהם אמת ויציב כשאומר לה כן לאחר שמת אביה דומיא דהתם, כי בודאי אין הכוונה אלא לבית שהיה של אביה כי היום אינו של אביה, וכן כל כיוצא בזה וכדפרישית בדוכתה בס"ד.

21. יד בנימין

שם במשנה כל פירצה שהיא כעשר אמות כו' יתר מכאן אקור, פירש"י אוקרת כל ההיקף ואף שהעומד מרובה ויעוי' היטב מה שיצואר שס, ונהנה מה שפירצה יתר מעשר אוקר דעת החזו"א ליקוטים סי' ג' סק"ה שהוא דרבנן ודלא כהמשכנות יעקב דס"ל שהוא דאורייתא יעוי"ש, שו"ר בתוס' הרא"ש לקמן ר"פ עושין פסין שכו' להדיא שהוא דרבנן. (הערת)

22. שערים מצויינים בהלכה

פרוץ כעומד. פרש"י כל ההיקף כולו עשוי כן. נראה מדברי רש"י דאנו חושבים כל הד' רוחות ביחד, ואין חושבים כל רוח ורוח בפני עצמו. ובערוך השולחן (או"ח סי' שסב סכ"ג) מסופק בזה, והעיר מכמה גמרות דמוכח שחושבים כל הרוחות ביחד, והעיר גם מרש"י ז"ל. ובמשנ"ב (שם ס"ק מה) הביא ב' דעות. ובשעה"צ מדייק מדברי התוס' עשוי

23. חידושי הרישב"א מסכת עירובין דף טו עמוד ב

איתמר פרוץ כעומד כו' הכי אגמריה רחמנא למשה גדור רובא. הקשו בתוספות דמשמע דלכו"ע פרוץ מרובה על העומד כפרוץ דמי דבר תורה, ואילו לקמן (כ' א') אמרו בפירוש שהזורק לפסי ביראות חייב ואפילו בעושה כעין פסי ביראות ברשות הרבים ואמאי דהא התם פרוץ מרובה על העומד והתם אין שם צורת פתח כדי שתאמר דצורת פתח עושה אותו כסתום, ותירצו דכיון שהעמיד אותן פסין רחבין בפאות ואמה לכאן ואמה לכאן הא חשיב כמחיצות גמורות מן התורה, כענין שאנו אומרים בצורת פתח או בתקרה כשפיה יורד וסותם דחשיב כמחיצה גמורה לענין סוכה, ואילו הכא מיירינן בדבר העשוי פרצות כי העומד אינו חשוב מחיצה בפני עצמו והוא צריך לצירוף הפרוץ, הלכך התם בפסי ביראות הא איכא שם ד' מחיצות מן התורה כי אותם דיומדין חשובין מחיצה דבר תורה לענין שבת דהא [הכי] גמירי לה.

24. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף טו עמוד ב

הכי אגמרי' רחמנא למשה גדור רובא. מהכא משמע דבין למר ובין למר פרוץ מרובה על העומד כפרוץ דמי דבר תורה, ואיכא למידק דהא פסי ביראות פרוץ מרובה על העומד הוא ואפ"ה הויא מחיצה דאורייתא וכדאמרי' לקמן אמר ר"א הזורק לבין פסי ביראות חייב פשיטא אי לאו מחיצה היא היכי שרו רבנן לטלטולי לא צריכא כגון דעבד כעין פסי ביראות ברה"ר וזרק לתוכו הא נמי פשיטא אי בעלמא לאו מחיצה היא גבי בור היכי שרו רבנן לטלטולי, אלמא פרוץ מרובה על העומד כעומד דמי, ותירצו בתוס' דכל היכא דהעמיד פסין בפאות ואיכא שם ד' מחיצות בי התם הויא מחיצה והכא בשלא העמיד בפאות וליכא שם ד' מחיצות, והראב"ד ז"ל פי'

דמדאורייתא לגבי מחיצות אפילו פרוץ מרובה כעומד הוא והכא בגזרות דרבנן פליגי מר סבר דמדרבנן פרוץ כעומד כפרוץ ומר סבר כעומד והא דאמר' הכי אנמר'יה רחמנא למשה לפי שכל הגזרות שעתידין חכמים לגזור נתגלו לו למשה בסיני משום הכי הלכה נקראת דגזרי' על שם הלכה, והכי אשכחן ברובו שאינו מקפיד ומיעוטו המקפיד דהלכה היא ואמר' גזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד אלו דברי הרב ז"ל, וכבודו במקומו מונח כי לא נאמרה שם הלכה על רובו שאינו מקפיד ועל מיעוטו המקפיד אלא על רובו המקפיד ואתו רבנן וגזרו על רובו שאינו מקפיד ועל מיעוטו המקפיד, הראיה נדחית, אבל אפשר שהדבר אמת, ונראה שיש קצת ראייה לדבריו מפני שהביאו על מחלקותן הא מתניתא דכלאים ומותיב מינה לרב פפא ואם איתא מאי קושיא דלמא התם מדרבנן:

25. חזון איש | או"ח עד:יב |

(ג) ונראה דלר"י מהני לחי מה"ט למפולש, אף ציט ציניין יתר מי, ויש לטי' אי נראה מצחון מהני מה"ט, [ואטי"ג דנסוכה י"ט אי משמע צחי' ור"א"ש דלענין מה"ט לא מהני נראה מצחון היינו משום דנסוכה גמירי דופן טפה, וצט סחימה טפה ולא מסתבר צח' שיעיל נראה מצחון אטי"ג דמדרבנן מהני אף כה"ג כגון צחלר דצט פס ד' וגר"י דשיטור לחי ג' כדמוכח ט' צ' י' אי צחלר קטנה שגפלה] ומה דין צין כלחין מה"ט צמפולש, ודין לחי כנמשך ד"א ודאי לא שייך לענין דינא דאורייתא, וכן דינא דר"א ור"א נראה דאינו מנרט, והלכך אטי"ג שיש פלוג' דזופן ולא נשתייר אלא משהו, כל שטומ"ר חשיב דופן, וידון כלחו צרוח ג' כמחילת, [ואתי אוריח דה"ג ודאי לא שייך כמשי"כ תו"י צ' ד"ה אצטעיים צטס רי"צ"ה, ואפשר דלמ"ד לחי כוי מחילת צרוח ג' מה"ט, מהני גם לענין שיחון צפני האויר שלא יתערב צמקום המוקף, ולא שייך אחי אוריח דה"ג כו', וקי' תו"ש לל"ד משום כיכר, או צמזוי שהוכשר צקורח] ודין לחי שהרתיק ג' מן הכותל, נראה דכוס מנרט דין רכ"י מה"ט, ונראה דכל מה שכתבו כל אלו הדינים, נמי לדעת הרמב"ם שדין לחי כוס חנאי צדין רכ"י מה"ט.

26. ביאור הלכה סימן שסב

כשכל הרוחות ע"י צוה"פ - הפמ"ג נסתפק בסימן שס"ג בצוה"פ של ד' קונדסין אי הוי מחיצה ד"ת ולחייב הזורק בו מר"ה או צוה"פ מהני רק להתיר כרמלית או פרצה יותר מעשר דמן התורה הוי מחיצה משו"ה מהני צוה"פ ע"ש [ומה שהביא קצת ראייה מסימן תר"ל ס"ו גבי סוכה חפשי בראשונים ולא מצאתי לאחד מהן שיכתוב דמיירי שהניח קנים על הקונדסין] והנה מדברי התוספות דעירובין דף י"א ד"ה אילימא וכן ברא"ש ורשב"א שהקשו דאמאי הוצרכו לעשות פס ביראות להתיר להשקות לבהמת עולי רגלים יעשו ד' קונדסין וקנה על גביהן דהוי צוה"פ והרי שם הפסי ביראות אף בר"ה הוא כדאיתא בדף כ' בגמרא עי"ש ואפ"ה מותר לדידהו ע"י צוה"פ דד' קונדסין לטלטל מן הבור לשם הרי מדאורייתא נעשה רה"י אמנם לתירוצא דריצב"א שם בתוספות דהגמ' לא מיירי כ"א בשיש לו שתי מחיצות כהלכתן וכן הסכים שם הריטב"א לתירוץ זה עי"ש א"כ לא מוכח מידי ומכ"ש לפירוש ר"ח דמיירי הא דארבע קונדסין שהיו קנים ביניהן פחות פחות מג' טפחים בין זה לזה כדי שתהיה מחיצה בודאי מוכח להדיא דע"י קונדסין גרידא לא הוי מחיצה וכן בריטב"א הביא פירוש זה בשם רבו עי"ש וכן מוכח ברי"ף בשם רב האי גאון שמפרש כן [מדכתב שם על צוה"פ שעשאו מן הצד דהיינו שעשאו להצורת פתח בקרן זוית ומשום דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי והרי בש"ס הובא מימרא זו על ההיא דד' קונדסין אלמא שהיה סתום כמחיצה עד אותו מקום] וכמו שכתב בחידושי הרשב"א שהרי"ף הולך בשיטת ר"ח וכן הרמב"ם שהעתיק כדברי הרי"ף בענין מן הצד מוכח ג"כ דמפרש כפירוש ר"ח ולכל הני עכ"פ אין שום מקור דיהיה מחיצה מדאורייתא ע"י ד' קונדסין גרידא ואדרבה משמע לכאורה להיפוך מדהצריכו שיהיו קנים ביניהן [אלא שאפשר קצת לדחות דהוא מדרבנן בעלמא] ולפלא על הרב פמ"ג שלא העיר מכל זה. ודע דכ"ז דוקא

בארבע קונדיסין שאין מחיצה ביניהן רק קנה מלמעלה על גביהן אבל אם יש שתי מחיצות שלימות בשתי רוחות ובשאר שתי הרוחות או אפילו באחת עשה כמין צורת הפתח משמע דלכו"ע נעשה רה"י עי"ן וראיה הוא דקי"ל דמבוי שמפולש לר"ה עושה צוה"פ מצד אחד ולחי וקורה מצד אחר וכמו שכתב הרה"מ והובא במ"א סקי"ז:

27. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף יז עמוד ב

הא כתיבנא לעיל (ט"ו ב') מה שהקשו בתוספות היכי מכשרינן הכא בפסי ביראות פרוץ מרובה על העומד והא בין לרב פפא בין לרב הונא בריה דרב יהושע לא אמר רחמנא דנפרוץ רובא, ואילו ביראות הם רשות היחיד גמורה מן התורה ואפילו ברשות הרבים כדאיתא לקמן בפרקין (כ' א'), אלא שחז"ל לא התירו אלא לעולי רגלים ולטלטל לצורך בהמתם בלבד והזורק מתוכם לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכם חייב, ויש מי שתירץ בזה דמדאורייתא אפילו פרוץ מרובה על העומד כשר כיון שיש במקום אחד שיעור רחב מחיצה, ודאמרינן לעיל הכי אמר רחמנא לא תפרוץ רובא זהו מדינא דרבנן דרחמנא אגמריה למשה מסיני שכן עתידין חכמים לתקן, ואשכחן כיוצא בו בפ"ק דמכילתין (ד' ב') דאמרינן כי אתאי הלכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ושאינו מקפיד והנהו לאו מדאורייתא נינהו דלית לן מדאורייתא אלא רובו המקפיד אלא ודאי כדאמרן, ואין זה מחזור, והתם בפ"ק הכי אמרינן דאתאי הלכתא לחלוק שיש בין רובו ומיעוטו ומקפיד ושאינו מקפיד לומר שלא אסר רחמנא אלא כשיש שם רוב ושיהא מקפיד, ומה שאנו אומרים וכדר' יצחק רוצה לומר כמו שפירש לנו ר' יצחק כי זהו מן התורה, והנכון יותר כשיטת התוספות כי מחיצין הלכה למשה מסיני ואין כולם שוות שהרי אתה רואה בפי תקרה יורד וסותם דאמרינן גוד אחית ואין בקיעת גמלים מבטלה ובמחיצות דעלמא אפילו הן גדולות כמה מבטלתן בקיעת גדיים, הכא נמי כך הוא דין תורה דכל שיש מחיצות שלימות בזויות שיעור אמה לכל צד כעין פסי ביראות (שפסא) [שתהא] חשובה מחיצה גמורה ולא תפסל בשום פרצה בעולם, ובאו חכמים ואסרו שלא לטלטל בו אלא לצורך עולי רגלים או לדבר מצוה וכדבעינן למימר קמן.

28. שו"ת חוות יאיר סימן קצב

ומצאנו בכה"ג בגמ' מנחות מ"ה ע"א ובספרי דפנחס הובא בילקוט דר"נ ע"ב ושם ובסוכה ט"ו ע"ב **פליגו אמוראי בפרוץ כעומד והרי מחיצין הל"מ ונחלקו ש"מ שיש שכחה ויש מחלוקת בהל"מ...** ותמה תמה אקרא לא עליהם רק עלי ועל מיעוט השגתי וקולשת דעתי וחולשת שכלי שלא השגתי לפלגות בן ראובן חקרי לב להבין דבריהם ולישב התמיה שעלה בש"ס לפי מונח קיים זה קצתם א"א לישב כלל וקצתם נראה קצת ישוב שנאמר שאין מן הנמנע לחלוק על מ"ש אחר שהוא הל"מ אם אינו חולק על גוף הדין רק ס"ל שהוא מן התורה. **ובקצתם י"ל שלא נחלקו לכתש ח"ו בדין הוא לגמרי לומר שאינו הל"מ רק ודאי ס"ל שמקורו הל"מ רק שנשכחו פרטיו** וביאורו כגון אין חולק בדין תוס' שביעי' רק איכא למ"ד דמדאורייתא הוא גם נחלקו בהמשך זמן התוס' ובכמה פרטי דינים מסתעפים ותלויים בזה. וכן אין חולק שהל"מ דלפעמים אמרינן במחיצות לבוד אף שיש הפרש כאלו מחובר רק נשכח בכמה. **ולכ"ע הל"מ דפרוץ כעומד הל"מ רק נחלקו הלשון גדור רובא ופרוץ כעומד אסור וכו'** ובכה"ג יש לישב כמה מהם רק שאין התירוץ הזה מספיק בכלם גם אינו עולה לרצון לפני ולא נתישב דעתי בו כי אם נאמר שהיה הכל מפורש בהל"מ רק נשכח דיני פרטיו ולפעמים ביאורו ועל זה אמר בתמורה דף ט"ז דנשכחו כמה ג"ש באבלו של משה והחזירן עתניאל ב"ק בפלפולו מה אהני לן זה שנשאר שורשו בזכרוננו אחר כי לא נדע מה נעשה ואיך נבינו. מלבד מה שיש מן הלחץ זו הדחק לומר בהחלט שנשכח קצתו ולא כלו ואם נאמר שבא הל"מ בהערה ובלשון בלי מובן ובלתי מפורש רק תלי בדעת חכמי הדורות גם על זה יש לתמוה תמיהתנו הנזכרות...

29. דף על הדף עירובין דף טו עמוד ב

כתב בשו"ת חוות יאיר (סי' קצ"ב ס"ק ה' וס"ק י') וז"ל: **"פליגי אמוראי בפרוץ כעומד, והרי מחיצין הלכה למשה מסיני, ונחלקו, ש"מ שיש שכחה ויש מחלוקת בהלכה למשה מסיני וכו', והנה רשב"ג ס"ל דין לבוד בד' טפחים, גם נחלקו אמוראי אי אמרינן לבוד באמצע וכו', ש"מ שיש שכחה ומחלוקת בהלכה למשה מסיני מה שנאמר בכללו או בפרטיו ופירושו" עכ"ל.** וביאור הדברים הוא דה"ל הלכה למשה מסיני דפרוץ כעומד, רק נשכח הדבר מה היה ההלכה, אי ההלכה הוה לא תפרוץ רובה וממילא פרוץ כעומד מותר, או היה ההלכה גדור רובה ופרוץ כעומד אסור, ובוה נחלקו ר"פ ור"ה בדר"י, ומכאן מקשה בחוות יאיר על מש"כ הרמב"ם כבקדמות לפירוש המשנה דלא מצינו מחלוקת בהלכה למשה מסיני.

ו"ל היום של שלמה (בהקדמה למס' חולין) "הגע עצמך למה לא כתב מפי הגבורה באר היטב כפי אשר ראוי מבלי שיפול בו שום ספק פנים א' לתורה, לא מ"ט, גם זולת זה מה שהיה ראוי להוסיף ולגזור ראוי היה משה להודיע בספר וכו', ע"ז השיב החכם וכו' כי אם כל רקיעי השמים גוילין וכל הימים דיו לא יספיקו כדי לפרשה אחת עם כל הספקות שיש בה ומה שיחודש בה ויוצא ממנה לרוב תועלותיה עם כל מה שיכולין חכמי ישראל להעמיק משכל העליון וכו', אם כתב כ"ז בתורה, ק"ו שיהיה עולין יותר הוספה וכו', כלל הדבר אמר החכם והודיע שאינו בנמצא מן האפשרות להודיע ולבאר כל ספיקות התורה מבלי חילוקים עד סוף וכו', ע"כ מסר התורה לחכמים השתולים בכל דור כל א' וא' לפי חצוב מקור שכלו וכו' כפי מה שנראו לו מן השמים וכו', בריך רחמנא דיהיב חכמתא לחכימין" עכ"ל.